

PAWEŁ M. ROWIŃSKI*, DAGMARA BOŻEK**

ALLEA – europejska platforma współpracy akademii nauk

Wprowadzenie

Europejskie instytucje naukowe coraz rzadziej działają w izolacji – zamiast tego łączą się w rozbudowane sieci współpracy, które umożliwiają wymianę wiedzy, ludzi, danych i infrastruktury. Taka sieciowość stała się jednym z fundamentów Europejskiej Przestrzeni Badawczej, ponieważ pozwala wzmacniać jakość badań, zwiększać ich skalę oraz skuteczniej odpowiadać na wyzwania społeczne i technologiczne, które przekraczają granice pojedynczych państw.

Jednym z podstawowych mechanizmów integracji są sieci tematyczne i mobilnościowe, skupione na budowaniu relacji między zespołami badawczymi. Przykładem jest program COST (*European Cooperation in Science and Technology*), który finansuje międzynarodowe sieci badawcze (*COST Actions*). Ich celem nie jest bezpośrednie prowadzenie badań, lecz tworzenie przestrzeni do wymiany metod, uzgadniania standardów, szkolenia młodych naukowców oraz przygotowywania dużych, konkurencyjnych konsorcjów. COST pełni zatem rolę „inkubatora współpracy”, który obniża bariery wejścia do europejskich projektów badawczych.

Równolegle funkcjonują sieci infrastrukturalne, które umożliwiają wspólne korzystanie z kosztownych i złożonych zasobów badawczych. Szczególne znaczenie ma tu forma prawna ERIC (*European Research Infrastructure Consortium*), pozwalająca państwom i instytucjom tworzyć trwałe, wielonarodowe konsorcja infrastrukturalne. Dzięki ERIC-om badacze z różnych krajów uzyskują dostęp do laboratoriów, baz danych czy obserwatoriów, których pojedyncze państwo nie byłoby w stanie utrzymać samodzielnie.

Kluczową rolę w sieciowaniu europejskiej nauki odgrywa także warstwa cyfrowa. Paneuropejska sieć GÉANT łączy krajowe sieci badawczo-edukacyjne, zapewniając wysokoprzepustową i bezpieczną infrastrukturę teleinformatyczną. Umożliwia ona prowadzenie badań opartych na intensywnej wymianie danych, takich jak modelowanie klimatu, fizyka cząstek czy badania biomedyczne. Na tej bazie rozwija się European

* Prof. dr hab. Paweł Rowiński (pawelr@igf.edu.pl), członek rzeczywisty PAN, Instytut Geofizyki PAN, prezes ALLEA, <https://orcid.org/0000-0001-7774-8592>.

** Dagmara Bożek (dbozek@igf.edu.pl), Instytut Geofizyki PAN, biuro ALLEA w Warszawie, <https://orcid.org/0009-0008-1717-5209>.

Open Science Cloud (EOSC) – federacyjny ekosystem usług i repozytoriów, który wspiera otwartą naukę i ułatwia ponowne wykorzystanie danych badawczych w skali całej Europy.

Istotnym, często mniej widocznym, lecz strategicznym wymiarem sieciowości, są organizacje parasolowe i akademie, które wzmacniają współpracę poprzez normy, wartości i wspólną reprezentację interesów środowiska naukowego. W tym kontekście szczególną rolę odgrywa ALLEA (*All European Academies*) – Federacja Europejskich Akademii Nauk ALLEA, która nie finansuje badań ani infrastruktury, lecz tworzy sieć zaufania między instytucjami o długiej tradycji, reprezentując środowisko akademickie w debatach na temat etyki badań, wolności akademickiej, integralności naukowej oraz odpowiedzialności społecznej nauki. Dzięki wspólnym stanowiskom, raportom i kodeksom ALLEA wzmacnia spójność europejskiej współpracy naukowej, uzupełniając sieci projektowe i infrastrukturalne o wymiar normatywny i wartościowy.

Podobną funkcję integracyjną, choć na innym poziomie, pełnią sieci instytucjonalne, takie jak European University Association (EUA), zrzeszająca uniwersytety i konferencje rektorów, czy LERU (*League of European Research Universities*), skupiająca wiodące uczelnie badawcze. Z kolei Science Europe łączy główne organizacje finansujące i prowadzące badania, a EIROforum integruje największe europejskie organizacje badawcze wokół wspólnych inicjatyw strategicznych.

W efekcie europejska nauka funkcjonuje jako wielopoziomowy ekosystem sieci: od relacji między pojedynczymi zespołami (COST), przez współdzielone infrastruktury (ERIC), cyfrowe kręgosłupy danych (GÉANT i EOSC), aż po sieci instytucjonalne i akademickie, takie jak ALLEA, które dbają o wspólne wartości i standardy. Ta złożona architektura pozwala nie tylko zwiększać efektywność badań, lecz także wzmacniać pozycję Europy jako spójnego i wiarygodnego aktora globalnej nauki.

W europejskie sieci współpracy coraz silniej włączone są również polskie instytucje naukowe, zarówno uniwersytety, jak i instytuty badawcze oraz akademie. Polskie uczelnie aktywnie uczestniczą w sieciach takich jak EUA i tematycznych sojuszach uniwersyteckich, a zespoły badawcze z Polski są regularnymi uczestnikami i koordynatorami akcji COST, co sprzyja umiędzynarodowieniu badań i rozwojowi młodej kadry. Instytuty Polskiej Akademii Nauk funkcjonują jako pełnoprawni partnerzy w konsorcjach infrastrukturalnych, w tym w strukturach typu ERIC, oraz korzystają z paneuropejskich zasobów danych i laboratoriów. Szczególną rolę odgrywają także Polska Akademia Nauk i Polska Akademia Umiejętności jako członkowie ALLEA, co włącza polskie środowisko akademickie w europejską debatę nad standardami etycznymi, wolnością badań i odpowiedzialnością nauki. Dzięki temu Polska nie tylko korzysta z europejskich sieci, lecz również współtworzy ich kierunki rozwoju, wzmacniając swoją widoczność i wpływ w Europejskiej Przestrzeni Badawczej.

Historia ALLEA w pigułce

ALLEA, czyli Europejska Federacja Akademii Nauk, to organizacja, którą powołano do życia w dniach 22–23 marca 1994 roku podczas posiedzenia we Francuskiej Akademii Nauk w Paryżu. Wzięli w niej udział przedstawiciele ponad 30 akademii nauk z całej Europy, a pierwszym prezesem został Paul Germain¹, wybitny francuski mechanik, wieczny (*perpetual*) sekretarz Francuskiej Akademii Nauk i co ciekawe – zagraniczny członek Polskiej Akademii Nauk. Celem federacji było nawiązanie ściślejszej współpracy między instytucjami z zachodu i wschodu Europy po okresie zimnej wojny i podjęcie wspólnych działań w dziedzinie nauki i szkolnictwa wyższego wraz ze wzrostem znaczenia Unii Europejskiej.

W początkowym okresie działalności ALLEA koncentrowała się na budowaniu zaufania i wzajemnego zrozumienia między akademiami o zróżnicowanych doświadczeniach historycznych i tradycjach instytucjonalnych. Stopniowo rozwijano mechanizmy wspólnych działań, grup eksperckich oraz komitetów roboczych, co umożliwiło podejmowanie współpracy w sprawach o znaczeniu ogólnoeuropejskim.

W latach 1994–1996 powołano pierwsze grupy robocze w ramach ALLEA, których celem było podjęcie takich tematów jak badania podstawowe (*Basic Research in Society*), szkolenia dla naukowców i szkolnictwo wyższe w Europie (*Research Training and Higher Education in Europe*) oraz prawa własności intelektualnej (*Intellectual Property Rights*).

Istotnym etapem w rozwoju ALLEA było jej coraz większe zaangażowanie w europejskie procesy decyzyjne. Wraz z rozszerzaniem kompetencji Unii Europejskiej w obszarze badań naukowych, innowacji i edukacji, ALLEA ugruntowała swoją pozycję jako niezależny podmiot doradczy, oferujący rzetelne, oparte na wiedzy eksperckiej opinie. Szczególne znaczenie miała działalność ALLEA na rzecz propagowania dobrych praktyk badawczych, rzetelności naukowej i standardów etycznych, w tym prace nad Europejskim Kodeksem Postępowania w Zakresie Rzetelności Badań Naukowych, opublikowanym po raz pierwszy w 2011 roku i później aktualizowanym.

ALLEA odgrywa również ważną rolę w obronie wolności akademickiej oraz autonomii instytucjonalnej. W odpowiedzi na narastające w niektórych częściach Europy zagrożenia dla niezależności badań naukowych i szkolnictwa wyższego, federacja publikuje stanowiska, raporty i rekomendacje mające na celu ochronę fundamentalnych wartości nauki i badań.

22 maja 2024 roku podczas Zgromadzenia Ogólnego ALLEA w Berlinie obchodzono 30-lecie federacji. Uroczyste spotkanie otworzył ówczesny prezes organizacji, Antonio Loprieno, a jednym z honorowych gości była Iliana Ivanova, europejska komisarz ds.

¹ *History of ALLEA*, <https://allea.org/history-of-allea/>, dostęp: 30.11.2025.

innowacji, badań naukowych, kultury, edukacji i młodzieży². ALLEA kształtują ludzie, zarządzali nią wybitni uczeni. W latach 1998–2000 na czele organizacji stał Gerhard Gottschalk, reprezentujący Union of German Academies of Sciences and Humanities, wybitny niemiecki mikrobiolog, profesor Uniwersytetu w Getyndze. Niemcy mieli jeszcze jednego prezesa ALLEA (2012–2018), Güntera Stocka. To wybitny biochemik i biolog molekularny, wieloletni prezes Berlińsko-Brandenburskiej Akademii Nauk (BBAW), aktywnie zaangażowany w promocję rzetelności badań i wolności akademickiej w Europie. Profesor Stock zapewnił ALLEA siedzibę, która do dziś mieści się w historycznym budynku BBAW w centrum Berlina. Ważną postacią był Pieter Drenth (prezes ALLEA w latach 2000–2006), holenderski psycholog, profesor Uniwersytetu Wolnego w Amsterdamie, który odegrał kluczową rolę w instytucjonalnym umocnieniu federacji. Profesor Antonio Loprieno (prezes ALLEA w latach 2018–2024) doprowadził do zarejestrowania federacji w Niemczech (wcześniej była zarejestrowana w Holandii). Jest on wybitnym szwajcarsko-włoskim egiptologiem i językoznawcą, profesorem Uniwersytetu w Bazylei oraz byłym rektorem tej uczelni. Był również prezesem Szwajcarskiej Akademii Sztuk i Nauk.

W 2025 roku liczba akademii zrzeszonych w ALLEA wzrosła do 60 z 40 krajów członkowskich Rady Europy. W tym roku przyjęto kolejnego członka, zatem ALLEA zrzesza już 61 akademii. Polskę w tym gronie reprezentują Polska Akademia Nauk, będąca wśród członków założycieli organizacji podczas konferencji w Paryżu w 1994 roku, i Polska Akademia Umiejętności, przyjęta w szeregi ALLEA w 2001 roku³. Od 1 czerwca 2024 roku prezesem ALLEA został prof. Paweł Rowiński, pierwszy polski uczony na tym stanowisku⁴. Wcześniej, w latach 2018–2024, prof. Rowiński był członkiem zarządu ALLEA przez trzy kadencje z rzędu.

ALLEA jest organizacją charytatywną typu non-profit, formalnie zarejestrowaną zgodnie z prawem niemieckim jako All European Academies (ALLEA) e.V. Jej sposób organizacji i funkcjonowania wpisuje się w federacyjną organizację współpracy akademickiej i naukowej.

Federacyjna forma współpracy pomiędzy państwowymi akademiami nauk wzmacnia głos środowiska naukowego, a także ułatwia współpracę z organami na szczeblu rządowym, europejskim czy wreszcie międzynarodowym. Pozwala także wspólnie reagować na dynamikę sytuacji geopolitycznej, która bezpośrednio wpływa na rozwój nauki.

² *ALLEA Celebrates 30 Years of Promoting Academic Collaboration at General Assembly in Berlin*, <https://www.diejungeakademie.de/en/press/allea-symposium-zu-internationaler-wissenschaftskooperation>, dostęp: 30.11.2025.

³ Archiwum ALLEA w Berlińsko-Brandenburskiej Akademii Nauk w Berlinie.

⁴ *Profesor Paweł Rowiński nowym prezesem ALLEA*, <https://polsca.pan.pl/profesor-pawel-rowinski-nowym-prezesem-allea/>, dostęp: 1.12.2025.

Zagadnienia związane z ochroną danych naukowych i prowadzenia badań, wpływ rosyjskich działań wojennych na system funkcjonowania nauki w Ukrainie, wzmożona aktywność Chin na gruncie badawczym czy działania administracji Stanów Zjednoczonych wymierzone w finansowanie rodzimych programów badawczych to przykłady palących problemów dotyczących międzynarodowe środowisko naukowe. ALLEA to organizacja stale obecna w europejskim dialogu dotyczącym spraw nauki.

Na przestrzeni swojej historii ALLEA pozostaje wierna swojej podstawowej misji: współtworzeniu Europy opartej na wiedzy, krytycznym myśleniu i wzajemnym zrozumieniu kulturowym. Łącząc akademie nauk ścisłych i humanistycznych, ALLEA nadal pełni rolę pomostu między dyscyplinami, krajami i pokoleniami uczonych, umacniając znaczenie akademii jako kluczowych aktorów europejskiej i globalnej wspólnoty wiedzy.

Struktura

Sekretariat ALLEA mieści się w głównej siedzibie Berlińsko-Brandenburskiej Akademii Nauk w Berlinie. Zapewnia wsparcie administracyjne i logistyczne zarządowi i grupom eksperckim działającym w ramach ALLEA, a także pełni funkcję punktu kontaktowego dla akademii członkowskich i współpracy z podmiotami zewnętrznymi. Oprócz tego w strukturze administracyjnej działają dwa biura. Jedno znajduje się w Brukseli i obsługuje projekt SAPEA (*Science Advice for Policy by European Academies*)⁵ – konsorcjum sieci akademickich finansowanych z programu Horyzont Europa, których celem jest oferowanie doradztwa naukowego instytucjom państwowym. Drugie biuro mieści się w Warszawie w siedzibie Instytutu Geofizyki PAN i zostało utworzone na okres kadencji prof. Rowińskiego na stanowisku prezesa ALLEA w latach 2024–2027. Pełni funkcję administracyjną i logistyczną. Jest finansowane przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Zarząd ALLEA jest wybierany co trzy lata przez Zgromadzenie Ogólne delegatów akademii członkowskich i składa się z wiceprezesów oraz prezesa ALLEA, który przewodniczy zarządowi. Wiceprezesi są wybierani spośród członków zarządu. Współpraca zarządu z sekretariatem odbywa się w formie regularnych spotkań online, a zazwyczaj cztery razy do roku są organizowane posiedzenia zarządu ALLEA w formie zdalnej i stacjonarnej.

Działalność statutowa ALLEA jest finansowana głównie z regularnych rocznych składek akademii członkowskich, a także pozyskiwanych projektów. Aktualnie dwa największe, które są prowadzone w ramach ALLEA, to wspomniany SAPEA, a także

⁵ *Science Advice for Policy by European Academies*, <https://allea.org/science-advice-for-policy-by-european-academies/>, dostęp: 1.12.2025.

CoARA Boost (*European Coalition for Advancing Research Assessment*)⁶, również finansowany przez Horyzont Europa, w ramach którego tworzy się i udoskonala metody i procesy oceny badań naukowych, naukowców i instytucji badawczych. Ponadto od 2025 roku ALLEA jako organizacja pożytku publicznego uruchomiła możliwość wspierania jej działalności w ramach crowdfundingu⁷.

Aktualnie zmieniająca się struktura ALLEA jest odpowiedzią na dynamicznie kształtujący się „ekosystem nauki”, a także wiele współczesnych wyzwań stojących przed środowiskiem naukowym.

Stała Komisja ds. Polityki Naukowej (*Science Policy Standing Committee*)⁸ jest centralnym organem ALLEA zarządzającym polityką naukową. Pracom komisji przewodniczy prof. Godelieve Laureys, skandynawistka, prezeska Królewskiej Akademii Nauki i Sztuki Belgii. Komisja została powołana w odpowiedzi na dynamiczną sytuację w zakresie badań naukowych i innowacji w Europie i dba o to, aby działania ALLEA były strategicznie zgodne z jej misją popularyzowania nauki z korzyścią dla społeczeństwa. Stanowi platformę współpracy z ekspertami ze środowisk akademickich przez sieć pięciu grup roboczych podejmujących istotne z punktu widzenia nauki tematy: wzmacnianie zaufania do nauki (*Strengthening Trust in Science*), integracja bezpieczeństwa badań naukowych i wolności akademickiej (*Integrating Research Security and Academic Freedom*), ochrona i udostępnianie danych (*Protecting and Sharing Data*), Net Zero, Equality, Diversity, Inclusion (EDI) w badaniach naukowych (*EDI in Research*)⁹.

Ostatnim, ale równie istotnym elementem struktury polityki naukowej ALLEA, jest Rada ds. Etyki i Rzetelności Badań Naukowych (*Research Ethics and Integrity Council*)¹⁰, która współpracuje bezpośrednio ze Stałą Komisją ds. Polityki Naukowej. Monitoruje kwestie w takich obszarach, jak: sztuczna inteligencja, ocena badań naukowych i wolność akademicka oraz zapewnia strategiczne doradztwo zarządowi ALLEA, akademiom członkowskim i instytucjom partnerskim.

W strukturach doradczych ALLEA zajmujących się polityką naukową są również obecni przedstawiciele polskiego środowiska akademickiego delegowani przez Polską Akademię Nauk (dr Żaneta Zemła-Pacud, członkini grupy roboczej Protecting and

⁶ CoARA Boost – Enabling Systemic Perform of Research Assessment, <https://allea.org/research-culture/coara-boost/>, dostęp: 1.12.2025.

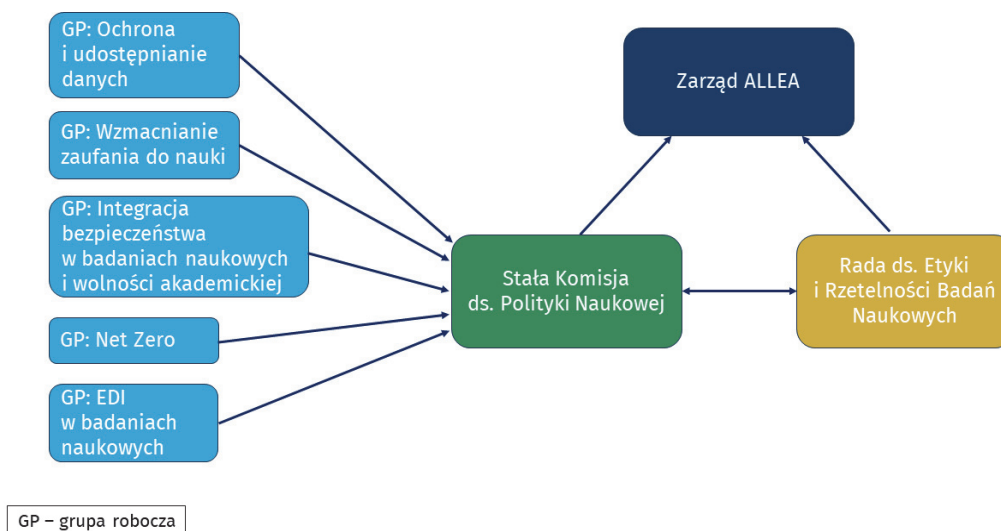
⁷ Support ALLEA to Advance Science and Research in Europe for the benefit of society, <https://allea.org/support/>, dostęp: 5.12.2025.

⁸ Science Policy Standig Commitee, <https://allea.org/science-policy-standing-committee/>, dostęp: 2.12.2025.

⁹ Task Forces, <https://allea.org/task-forces/>, dostęp: 2.12.2025.

¹⁰ Research Ethics and Integrity Council, <https://allea.org/research-ethics-and-integrity-council/>, dostęp: 2.12.2025.

Sharing Data, prof. dr hab. inż. Marta Gmurek, członkini grupy roboczej EDI in Research, dr hab. Aleksandra Gliszczyńska-Grabias, członkini Research Ethics and Integrity Council, powołane w 2025 roku).

Ryc. 1 Schemat organizacyjny ALLEA

Strategia

Zgodnie z najnowszą strategią ALLEA na lata 2025–2030 głównymi celami federacji są: promowanie autonomii, uczciwości i zaufania w nauce (*Promoting Autonomy, Integrity, and Trust in Science*), poprawa warunków prowadzenia badań naukowych (*Improving Conditions for Research*), zapewnianie niezależnego doradztwa naukowego (*Providing Independent Science Advice*) oraz współpraca z akademiami członkowskimi, partnerami i opinią publiczną (*Engaging with Members, Partners and the Public*)¹¹.

ALLEA jako federacja paneuropejska kładzie nacisk na Europę w sensie geograficznym i kulturowym, wykraczając poza polityczną koncepcję Unii Europejskiej, a także stanowi istotną część ekosystemu Europejskiej Przestrzeni Badawczej (*European Research Area*)¹². Mając na uwadze, że nauka obejmuje wszystkie dziedziny wiedzy i stanowi uniwersalne dobro publiczne, ALLEA ma głos w różnych obszarach tematycznych, od polityki badawczej po dyplomację naukową, wnosząc europejską perspektywę do dyskusji o charakterze globalnym.

¹¹ *Strategic priorities*, <https://allea.org/strategic-priorities/>, dostęp: 2.12.2025.

¹² *Building a truly inclusive European Research Area – An interview with Professor Pawel Rowinski*, <https://mta.hu/english/building-a-truly-inclusive-european-research-area-an-interview-with-professor-pawel-rowinski-114876>, dostęp: 24.11.2025.

Jednym z przejawów działalności ALLEA w tym zakresie jest wsparcie eksperckie (*Accompanying Expertise*) dla Parlamentu Europejskiego¹³. Jest to szeroko zakrojony projekt, obecnie w fazie pilotażowej rozpisanej na lata 2025–2026, w ramach którego ALLEA wyznacza ekspertów w obszarach badawczych wskazanych przez stronę partnerską. Zapleczem merytorycznym projektu są akademie członkowskie zrzeszone w ALLEA i dostarczające *know-how*.

Flagowe projekty – SAPEA i CoARA

Działalność doradcza leży niejako w DNA tej organizacji. Wśród licznych aktywności w tym zakresie należy wspomnieć proces doradztwa dla Komisji Europejskiej w ramach mechanizmu SAM (*Scientific Advice Mechanism*), którego kluczowym elementem jest wspomniany wyżej projekt SAPEA. To konsorcjum europejskich sieci akademii, którego celem jest dostarczanie niezależnych, interdyscyplinarnych i najwyższej jakości raportów opartych na dowodach naukowych, które mogą służyć jako solidna baza dla decyzji politycznych podejmowanych na poziomie Unii Europejskiej.

Wspólnie z Grupą Głównych Doradców Naukowych SAPEA dostarcza ekspertyzy naukowe i rekomendacje dotyczące skomplikowanych, często interdyscyplinarnych zagadnień, które obejmują m.in. zdrowie, środowisko, technologie, społeczeństwo oraz zarządzanie kryzysowe.

SAPEA gromadzi wiedzę i doświadczenie wybitnych ekspertów z około 120 akademii, w tym akademii młodych uczonych i towarzystw naukowych w ponad 40 krajach europejskich, obejmując wszystkie główne dziedziny nauki – od nauk przyrodniczych i technologicznych, przez medycynę i nauki społeczne, aż po nauki humanistyczne. Europejskie sieci akademii zrzeszone w SAPEA to Academia Europaea, ALLEA, EASAC (*European Academies' Science Advisory Council*), Euro-CASE (*European Council of Academies of Applied Sciences, Technologies and Engineering*), FEAM (*Federation of European Academies of Medicine*) i YASAS (*Young Academies Science Advice Structure*). Dzięki tej współpracy SAPEA może szybko i efektywnie uruchamiać interdyscyplinarne zespoły eksperckie, które przygotowują przeglądy literatury naukowej i analizy dowodów na zadane przez Komisję Europejską tematy, a następnie wspierać Grupę Głównych Doradców Naukowych w formułowaniu opinii podbudowanych naukowo.

W ramach inicjatywy SAPEA, ALLEA odgrywa wiodącą i strategiczną rolę jako jeden z partnerów-założycieli konsorcjum. Obecnie prezes ALLEA, prof. Rowiński, jest zastępcą przewodniczącego SAPEA i aktywnie uczestniczy w koordynacji pracy konsorcjum. Od momentu uruchomienia SAPEA w 2016 roku ALLEA aktywnie współtworzy europejski system doradztwa naukowego dla polityki, zapewniając silne powią-

¹³ *Accompanying Expertise Provision to the European Parliament*, <https://allea.org/accompanying-expertise-provision/>, dostęp: 5.12.2025.

zanie pomiędzy środowiskiem akademickim a procesami decyzyjnymi Unii Europejskiej. Dzięki swojej szerokiej sieci ALLEA wnosi do SAPEA unikatową zdolność mobilizowania interdyscyplinarnej wiedzy eksperckiej, obejmującej zarówno nauki przyrodnicze, jak i nauki społeczne oraz humanistyczne. W praktyce ALLEA często uczestniczy w koordynacji i prowadzeniu prac nad przeglądami dowodów naukowych przygotowywanymi na potrzeby Mechanizmu Doradztwa Naukowego Komisji Europejskiej, wspierając proces identyfikacji ekspertów, zapewniania wysokich standardów jakości oraz integralności naukowej opracowywanych analiz. Istotnym elementem zaangażowania ALLEA jest także rozwijanie i promowanie dobrych praktyk w zakresie doradztwa naukowego, w tym zasad przejrzystości, niezależności, różnorodności oraz odpowiedzialnego wykorzystania wiedzy naukowej w polityce publicznej. Równolegle ALLEA pełni ważną funkcję komunikacyjną, wzmacniając widoczność SAPEA oraz całego Mechanizmu Doradztwa Naukowego poprzez organizację debat, warsztatów i działań informacyjnych skierowanych zarówno do decydentów, jak i do szerokiego środowiska akademickiego. Temu służy oddział ALLEA z biurem znajdującym się w Brukseli. Dzięki temu ALLEA nie tylko współtworzy merytoryczne podstawy opinii naukowych dla polityki UE, lecz także aktywnie przyczynia się do budowania trwałego dialogu między nauką a polityką w Europie.

SAPEA regularnie publikuje raporty, tzw. *Evidence Review Reports*, które stanowią naukową podstawę do opinii Grupy Głównych Doradców Naukowych przy Komisji Europejskiej. W 2024 roku konsorcjum przygotowało m.in. raport „Successful and timely uptake of artificial intelligence in science in the EU”, analizujący, jak Unia Europejska może przyspieszyć odpowiedzialne wdrażanie sztucznej inteligencji w badaniach naukowych, w tym zapewniając dostęp do wysokiej jakości narzędzi i zasobów AI naukowcom oraz propagując zgodność z europejskimi wartościami. W tym samym roku SAPEA opublikowało również raport „One Health Governance in the European Union” poświęcony modelom zarządzania podejściem „jedno zdrowie”, które integrują ochronę zdrowia ludzi, zwierząt i środowiska w politykach publicznych UE.

W 2025 roku SAPEA opublikowało kolejny ważny dokument: „Artificial Intelligence in Emergency and Crisis Management: Rapid Evidence Review Report”, który został przygotowany w grudniu 2025 i analizuje rolę sztucznej inteligencji w zarządzaniu kryzysowym i sytuacjach nadzwyczajnych, podkreślając zarówno ogromny potencjał AI w tym obszarze, jak i potrzebę etycznego i ostrożnego jej stosowania wraz z odpowiednimi ramami danych i nadzoru człowieka.

Poza najnowszymi raportami (2024–2025) SAPEA w ostatnich latach przygotowywało także inne dokumenty o szerokim zasięgu, takie jak raporty dotyczące zrównoważonego spożycia żywności czy strategicznego zarządzania kryzysowego, które – chociaż pochodzą sprzed 2024 roku – nadal stanowią ważne przykłady naukowego wsparcia po-

lityki europejskiej. Jednym z takich raportów jest „A Scientific Perspective on Microplastics in Nature and Society”, który analizuje dostępne dowody dotyczące obecności i wpływu mikroplastików na środowisko naturalne oraz społeczeństwo, starając się przedstawić naukowe podstawy dla polityk związanych z tym problemem środowiskowym. Innym ważnym dokumentem jest raport „Making Sense of Science for Policy Under Conditions of Complexity and Uncertainty”, który zajmuje się trudnościami wynikającymi ze złożoności i niepewności współczesnych wyzwań, takimi jak zmiany klimatu, przekształcenia społeczne czy kryzysy gospodarcze, i podkreśla rolę doradztwa naukowego w kontekście tych wyzwań. SAPEA opublikowało również „A Sustainable Food System for the European Union”, który przedstawia naukowe dowody i propozycje dotyczące transformacji systemów żywnościowych w kierunku zrównoważonego rozwoju, uwzględniając aspekty środowiskowe, ekonomiczne i społeczne.

Przykłady wcześniejszych raportów obejmują „Food from the Oceans” z 2017 roku, analizujący zasoby i zrównoważone wykorzystanie żywności pochodzącej z mórz, „Novel Carbon Capture and Utilisation Technologies” z 2018 roku, oceniający potencjał technologii pochłaniania i wykorzystywania dwutlenku węgla w kontekście przeciwdziałania zmianom klimatu, oraz „Improving Authorisation Processes for Plant Protection Products in Europe”, który analizował procesy autoryzacji środków ochrony roślin.

Te raporty SAPEA ilustrują szerokie spektrum tematów, w których nauka może wesprzeć politykę publiczną poprzez przekazywanie solidnie ugruntowanych dowodów i analiz, stanowiąc przy tym ważne ogniwo łączące środowisko naukowe i decydentów na poziomie europejskim.

Ryc. 2 Spotkanie z Ekateriną Zachariewą, europejską komisarz ds. start-upów, badań naukowych i innowacji, maj 2025, źródło: ALLEA.

Powyższe aktywności dotyczą istotnej działalności doradczej dla instytucji europejskich. Oprócz tych strukturalnych form, ALLEA jest w regularnym kontakcie zarówno z przedstawicielami Komisji Europejskiej, jak i Parlamentu Europejskiego. Tylko w tej kadencji doszło do znaczących spotkań bilateralnych prezesa ALLEA, m.in. z Ekateriną Zachariową, europejską komisarz ds. start-upów, badań naukowych i innowacji, prof. Marią Leptin, przewodniczącą Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych (ERC), dr. Christianem Ehlerem, posłem do Parlamentu Europejskiego, Christianem Mangoldem, dyrektorem generalnym ds. polityk wewnętrznych UE w Parlamencie Europejskim, czy też Marcem Lemaître, dyrektorem generalnym ds. badań naukowych i innowacji w Komisji Europejskiej (DG RTD).

Ryc. 3. Spotkanie z Marcem Lemaître, dyrektorem generalnym ds. badań naukowych i innowacji w Komisji Europejskiej, marzec 2025, źródło: ALLEA

ALLEA realizuje też inne projekty. Wśród nich na uwagę zasługuje projekt CoARA (*Coalition for Advancing Research Assessment*). Jest to międzynarodowa inicjatywa, której celem jest reforma sposobu oceny działalności naukowej i dorobku badaczy, tak aby odchodzić od uproszczonych wskaźników bibliometrycznych na rzecz bardziej jakościowego, odpowiedzialnego i przejrzystego podejścia. ALLEA odgrywa ważną rolę w projekcie, wspierając CoARA jako silny partner środowiskowy nie tylko na poziomie strategicznym, ale także współkoordynuje konkretne działania służące wdrażaniu reformy oceny badań w Europie. ALLEA angażuje się m.in. w organizację konsultacji i spotkań eksperckich, podczas których akademie nauk i przedstawiciele instytucji badawczych uzgadniają wspólne standardy oraz kierunki zmian. Wspiera również upowszechnianie dobrych praktyk w zakresie odpowiedzialnej oceny nauki, promując podejście oparte na jakości, integralności badawczej i różnorodnych formach dorobku. Dodatkowo ALLEA uczestniczy w pracach nad wytycznymi i rekomendacjami dla instytucji członkowskich CoARA, pomagając przekładać ogólne zasady koalicji na konkretne rozwiązania możliwe do wdrożenia w różnych krajach i systemach akademickich. W 2025

roku takie debaty zorganizowano podczas Zgromadzenia Ogólnego Interacademy Partnership w Kairze czy w ramach wydarzenia towarzyszącego obchodom 200-lecia Węgierskiej Akademii Nauk.

Działalność opiniotwórcza i wydawnicza

W oparciu o cele strategiczne ALLEA regularnie wydaje stanowiska w palących sprawach dotyczących społeczność akademicką. Znamienny przykład stanowi „ALLEA Statement on Threats to Academic Freedom and International Research Collaboration in the United States”¹⁴ opublikowane w lutym 2025 roku i podpisane przez 178 instytucji naukowych i badawczych z całej Europy, w tym z Polski (Instytut Geofizyki Polskiej Akademii Nauk).

Innymi kwestiami, w których ALLEA publicznie zabiera głos, są m.in. bezpieczeństwo badań naukowych („ALLEA Statement on Research Collaboration and Research Security in a Shifting Geopolitical Landscape”, grudzień 2024), kwestie etyczne współpracy z podmiotami komercyjnymi („Ethical Problems for Research Institutions Collaborating with Commercial Entities”, luty 2025) czy wyrazy wsparcia dla działań ludzi i instytucji nauki („Statement of the Board of ALLEA in Alignment with the Stance of Prof. David Harel, President of the Israel Academy of Sciences and Humanities”, sierpień 2025)¹⁵.

ALLEA prowadzi także działalność wydawniczą. W 2023 roku ukazała się po angielsku publikacja *Europejski kodeks postępowania w zakresie rzetelności badawczej* (The European Code of Conduct for Research Integrity)¹⁶, którą przetłumaczono na 24 języki, w tym polski. Komisja Europejska uznała dokument za standard zapewniający rzetelność badań we wszystkich projektach badawczych finansowanych przez Unię Europejską¹⁷. Warto również wspomnieć książki „The Boundaries of Europe”, „The Role of Music in European Integration”, „Women in European Academies – From Patronae Scientiarum to Path-Breakers”¹⁸.

¹⁴ *ALLEA Statement on Threats to Academic Freedom and International Research Collaboration in the United States*, <https://allea.org/portfolio-item/allea-statement-on-threats-to-academic-freedom-and-international-research-collaboration-in-the-united-states/>, dostęp: 20.11.2025.

¹⁵ Ze wszystkimi stanowiskami i publikacjami ALLEA można zapoznać się na stronie: <https://allea.org/publications/>, dostęp: 7.02.2026.

¹⁶ *The European Code of Conduct for Research Integrity*, <https://allea.org/code-of-conduct/>, dostęp: 2.12.2025.

¹⁷ *Horizon Europe (HORIZON), HE Programme Guide*, https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/horizon/guidance/programme-guide_horizon_en.pdf, dostęp: 3.12.2025.

¹⁸ Dz. cyt. <https://allea.org/publications/>.

Ryc. 4. Pierwsza strona raportu „ALLEA Statement on Threats to Academic Freedom and International Research Collaboration in the United States”, źródło: ALLEA.

Widoczność na arenie międzynarodowej

ALLEA jest instytucją wspierającą i propagującą w Europie jedną z najważniejszych nagród naukowych na świecie Breakthrough Prize. Nagrody Breakthrough są przyznawane w zakresie fizyki, nauk o życiu oraz matematyki. Fundacja Breakthrough Prize niezmiennie zwraca uwagę na najwybitniejsze umysły świata nauki, oferując indywidualne nagrody w wysokości 3 milionów dolarów w każdej z trzech głównych kategorii. Dodatkowe wyróżnienia obejmują Nagrody New Horizons dla naukowców na wczesnym etapie kariery oraz Nagrody Maryam Mirzakhani New Frontiers, przyznawane młodym matematyczkom na wczesnym etapie kariery. Prezes ALLEA uczestniczy w ceremoniach wręczenia nagrody, które co roku odbywają się w Los Angeles i są swoistym hołdem świata Hollywood dla świata nauki.

Ryc. 5. Statuetka Breakthrough Prize,
źródło: Science.org.

ALLEA reprezentuje głos nauki europejskiej w kontaktach z wieloma interesariuszami i instytucjami partnerskimi. Ciekawie rozwija się współpraca i debata ALLEA z wydawcami czasopism naukowych, szczególnie z International Association of Scientific, Technical & Medical Publishers STM.

W październiku 2025 roku prezes ALLEA był gościem dorocznej konferencji STM we Frankfurcie „The Invisible bridge. The role of publishers in science diplomacy”, gdzie uczestniczył w debacie plenarnej dotyczącej dyplomacji naukowej. Na początku 2026 roku wziął udział w innym ważnym corocznym wydarzeniu, konferencji Academic Publishing in Europe, organizowanej przez Berlin Institute for Scholarly Publishing

(BISP), podczas której uczestniczył w debacie wprowadzającej na temat przyszłości nauki (*Shaping the Future of Science: A Multi-Stakeholder Dialogue*).

ALLEA współpracuje z Re-Imagine Europe w obszarach związanych z przyszłością Europy, dialogiem obywatelskim oraz wzmacnianiem roli wiedzy i nauki w procesach decyzyjnych. W latach ubiegłych federacja współpracowała ze wspomnianą inicjatywą jako partner merytoryczny w ramach programu „Democracy in a Post-Factual Reality”, koncentrującego się na roli zaufania, dowodów naukowych i jakości debaty publicznej w demokracji. Wspólne działania obejmowały m.in. wydarzenia eksperckie dotyczące wpływu środowiska cyfrowego i mediów na procesy demokratyczne oraz sposoby wzmacniania odporności społeczeństw na dezinformację.

W czerwcu 2025 roku ALLEA współpracowała z Re-Imagine Europe przy Strategic Summit on the Narratives that Shape our Reality – wydarzeniu odbywającym się pod patronatem Parlamentu Europejskiego. To spotkanie zgromadziło ekspertów, decydentów i naukowców, by wspólnie omawiać nowe narracje i wyzwania związane z przyszłością europejskich systemów żywnościowych. Warto podkreślić, że prezes ALLEA jest członkiem Rady Doradczej tej organizacji – prestiżowego gremium, utworzonego przez prezydenta Francji Valéry’ego Giscarda d’Estainga. W 2026 roku ukoronowaniem posiedzenia Rady Doradczej jest prestiżowe spotkanie, tzw. Valéry Giscard d’Estaing Dinner, podczas którego prowadzona jest debata na temat przyszłości Europy przez czołowych przedstawicieli życia naukowego, społecznego i politycznego w Europie.

Wśród innych współprac warto wymienić tę z Science Europe na rzecz wzmocnienia europejskiego systemu badań, szczególnie w obszarach polityki naukowej, jakości badań i ochrony wolności akademickiej. Obie organizacje często występują wspólnie w sprawach dotyczących finansowania nauki, otwartej nauki oraz odpowiedzialnych praktyk badawczych. Dzięki temu łączą perspektywę akademii nauk (ALLEA) i organizacji finansujących oraz koordynujących badania (Science Europe), wzmacniając głos środowiska naukowego w debacie europejskiej. Przykładowo Science Europe oficjalnie poparło oświadczenie ALLEA w sprawie ochrony wolności akademickiej, podkreślając wspólne zaangażowanie w obronę autonomii badań i swobody badań naukowych w kontekście politycznych ograniczeń.

W grudniu 2025 roku przedstawiciele ALLEA uczestniczyli w konferencji „Strengthening Public Trust in Science” w Paryżu, współorganizowanej przez Science Europe i francuską agencję badawczą ANR (*L’Agence nationale de la recherche*), gdzie eksperci i decydenci analizowali sposoby wzmacniania zaufania publicznego do nauki.

ALLEA intensywnie współpracuje z innymi sieciami europejskimi – wspomnianymi już Euro-CASE, europejską organizacją zrzeszającą akademie nauk stosowanych, technologii i inżynierii, która wspiera współpracę ekspercką oraz doradza w sprawach polityki naukowo-technicznej w Europie; FEAM, federacją zrzeszającą europejskie aka-

demie medyczne, a także buduje partnerskie relacje z EASAC, czyli europejską radą doradczą akademii nauk, skupiającą akademie państw Unii Europejskiej.

ALLEA także reprezentuje akademie europejskie w ramach Forum ds. Europejskiej Przestrzeni Badawczej (*European Research Area Forum*). To platforma współpracy Komisji Europejskiej, państw członkowskich UE i krajów stowarzyszonych, której celem jest koordynacja wdrażania Europejskiej Przestrzeni Badawczej. Forum monitoruje postępy, uzgadnia priorytety oraz wspiera realizację wspólnych działań (*ERA Actions*) w takich obszarach, jak: otwarta nauka, mobilność badaczy, infrastruktury badawcze czy warunki prowadzenia badań. ALLEA wnosi do prac forum perspektywę środowiska akademickiego oraz niezależne doradztwo naukowe. Dzięki temu pomaga wzmacniać głos akademii w kształtowaniu polityk ERA, zwłaszcza w kwestiach takich jak standardy rzetelności badań, wolność akademicka, jakość oceny nauki oraz odpowiedzialne zarządzanie nauką w Europie.

Współpraca z akademiami nauk

Według stanu na 2026 rok w ALLEA jest zrzeszonych 61 akademii nauk¹⁹ z krajów należących do Rady Europy. Do tego grona należą również akademie zrzeszające młodych uczonych (*young academies*). Zgodnie z artykułem piątym statutu organizacji członkiem ALLEA może zostać każda akademia z siedzibą w kraju europejskim zgodnie z definicją Rady Europy. Zgromadzenie Ogólne ALLEA (*ALLEA General Assembly*) może w drodze wyjątku podjąć decyzję o przyjęciu akademii z siedzibą w kraju spoza Europy zgodnie z definicją Rady Europy²⁰. Opis procedury przyjęcia nowych członków ALLEA ujęto w dokumencie „Rules of Procedure”²¹.

Co roku organizowane jest Zgromadzenie Ogólne ALLEA przedstawicieli europejskich akademii nauk ścisłych i humanistycznych zrzeszonych w tej organizacji, a co dwa lata w wydarzeniu biorą udział reprezentanci europejskich akademii młodych uczonych. Zgromadzenia ogólne są organizowane przez akademie członkowskie ALLEA w różnych krajach europejskich, a program zazwyczaj obejmuje wewnętrzne spotkanie robocze delegatów akademii oraz sympozjum naukowe otwarte dla publiczności. Spotkania służą integracji europejskich akademii nauk, wymianie doświadczeń, a także angażowaniu się w różne inicjatywy i planowaniu wspólnych działań na rzecz środowiska naukowego.

¹⁹ *Member Academies*, <https://allea.org/members/>, dostęp: 5.12.2025.

²⁰ *Members, art. 5*, [w:] *All European Academies (ALLEA) e.V. Articles of Association*, s. 2, https://allea.org/wp-content/uploads/2024/06/Statutes_ALLEA-e.V.pdf, dostęp: 6.12.2025.

²¹ *Membership application and admission process*, [w:] *Rules of Procedure All European Academies (ALLEA) e.V.*, s. 1, https://allea.org/wp-content/uploads/2024/06/Rules-of-Procedure_ALLEA-e.V.pdf, dostęp: 6.12.2025.

Pierwsze Zgromadzenie Ogólne ALLEA w Polsce odbyło się w marcu 2006 roku w Krakowie. Gospodarzem wydarzenia była Polska Akademia Umiejętności, a Polska Akademia Nauk jego współorganizatorem²².

Kolejne Zgromadzenie Ogólne ALLEA w naszym kraju zostanie organizowane w dniach 27–28 maja 2026 roku w Warszawie we współpracy z Polską Akademią Nauk oraz przedstawicielami europejskich akademii młodych uczonych, w tym Akademią Młodych Uczonych (AMU) działającą przy PAN²³. Hasłem przewodnim spotkania jest „Przyszłość Europejskiej Przestrzeni Badawczej: budowanie zaufania, uczciwości i wytrzymałości“ (*Towards a Futureproof European Research Area: Boosting Trust, Integrity and Resilience*) w kontekście ochrony i bezpieczeństwa danych naukowych oraz naukowców. W konferencji aktywny udział potwierdziło wielu wybitnych przedstawicieli życia naukowego w Europie, a wykład plenarny wygłosi prof. Robbert Dijkgraaf, holenderski fizyk teoretyczny, były minister edukacji, kultury i nauki Niderlandów oraz dyrektor Institute for Advanced Study w Princeton.

Jednym z elementów programu Zgromadzenia Ogólnego ALLEA jest ceremonia wręczenia Nagrody ALLEA Madame de Staël. Jest to wyróżnienie przyznawane corocznie, ustanowione w 2014 roku²⁴. Stanowi część szerszej misji ALLEA, polegającej na propagowaniu bogatego i różnorodnego dziedzictwa intelektualnego, naukowego i kulturowego Europy. Jest przyznawana wybitnym osobistościom, których praca stanowi znaczący wkład w integralność i rozwój kontynentu europejskiego. Propozycje kandydatów do nagrody zgłaszają akademie zrzeszone w ALLEA. Wśród nagrodzonych są wybitni naukowcy, pisarze czy publicyści (laureaci z ostatnich edycji: Viola Priesemann – 2024, Fabiola Gianotti – 2023, Timothy Snyder – 2022)²⁵. W 2026 roku w Warszawie nagrodę odbierze prof. Maria Leptin, wybitna niemiecka biolog rozwojowa, była prezes EMBO i od 2021 roku dyrektor Europejskiej Rady ds. Badań (ERC). Laudację wygłosi prof. Christiane Nüsslein-Volhard, laureatka Nagrody Nobla w dziedzinie fizjologii i medycyny. Nagroda ALLEA Madame de Staël jest prestiżowym wyróżnikiem działalności organizacji, budującym jej rozpoznawalność. Pełni także funkcję integrującą działania akademii zrzeszonych w ALLEA.

Sekretariat ALLEA w Berlinie regularnie komunikuje działania organizacji przedstawicielom akademii nauk, dbając o przepływ informacji i usprawniając wspólne działania.

²² *Współpraca zagraniczna*, <https://pau.krakow.pl/index.php/pl/dzialalnosc/wspolpraca-zagraniczna>, dostęp: 9.12.2025.

²³ *ALLEA General Assembly 2026*, <https://allea.org/allea-general-assembly-2026/>, dostęp: 6.12.2025.

²⁴ *ALLEA Madame de Stael Prize*, <https://allea.org/allea-madame-stael-prize/>, dostęp: 7.12.2025.

²⁵ *ALLEA Madame de Staël Prize Laureates*, <https://allea.org/allea-madame-stael-prize/previous-laureates/>, dostęp: 7.12.2025.

Obok tradycyjnej korespondencji elektronicznej w formie wiadomości e-mail czy regularnie wysyłanego newslettera z przeglądem aktualności, w 2024 roku pojawiły się nowe, bardziej ukierunkowane formaty komunikacji. Jest to raz w roku organizowane spotkanie online prezesa i wiceprezesów ALLEA (*ALLEA Presidency Webinar*) z przedstawicielami akademii nauk, które oprócz prezentacji aktualnych działań ALLEA, stanowi forum do dyskusji. Inną formą komunikacji jest biuletyn prezesa ALLEA (*ALLEA President Bulletin*). Wysyłany cztery razy do roku po kolejnych posiedzeniach Zarządu ALLEA, zawiera podsumowanie najważniejszych ustaleń dotyczących współpracy z akademiami członkowskimi.

Bardzo istotnym elementem działalności zarządu ALLEA są bilateralne spotkania z kierownictwami akademii członkowskich, uczestniczenie w najważniejszych wydarzeniach tych akademii. W 2025 roku były to wspomniane 200-lecie Węgierskiej Akademii Nauk, Uroczysta Kolacja Prezydencka Królewskiego Towarzystwa Edynburskiego (wydarzenie organizowane co trzy lata), 50-lecie Akademii Nauk i Sztuk Kosowa. Nie bez znaczenia jest też reprezentowanie głosu nauki europejskiej poza Europą i liczne spotkania z wiodącymi przedstawicielami nauki światowej, w tym liczne kontakty z prezeską Narodowej Akademii Nauk Stanów Zjednoczonych, prof. Marcją McNutt.

ALLEA konsekwentnie angażuje się w działania na rzecz wsparcia naukowców znajdujących się w sytuacji zagrożenia, zwłaszcza w kontekście konfliktów zbrojnych oraz naruszeń wolności akademickiej.

Bezpośrednio po rozpoczęciu przez Rosję pełnoskalowej inwazji na Ukrainę w lutym 2022 roku ALLEA nawiązała współpracę z Breakthrough Prize Foundation w celu wsparcia naukowców i instytucji naukowych dotkniętych skutkami wojny. Europejski Fundusz dla Przesiedlonych Naukowców (*European Fund for Displaced Scientists*, EFDS) został zasilony kwotą 1,5 mln dolarów i zapewnił finansowanie dla instytucji akademickich w Europie na przyjmowanie przesiedlonych badaczy, a także instytucji ukraińskich, aby umożliwić im utrzymanie działalności naukowej w warunkach wojennych. Jako jeden z pierwszych programów wsparcia EFDS wywarł adekwatnie wysoki wpływ strategiczny, współkształtując liczne inicjatywy następce. W następstwie spotkania przedstawicieli różnych instytucji naukowych, które odbyło się 2 czerwca 2022 roku w Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, ogłoszono 10-punktowy Plan Działań mający na celu wsparcie ukraińskiej nauki zarówno w trakcie wojny, jak i po jej zakończeniu. Plan ten został podpisany przez ALLEA wspólnie z: Polską Akademią Nauk, Narodową Akademią Nauk Ukrainy, Narodową Akademią Nauk Stanów Zjednoczonych, Niemiecką Akademią Nauk Leopoldina, Królewską Duńską Akademią Nauk oraz brytyjskim Royal Society.

W 2025 roku, gdy rosyjskie ataki na Ukrainę trwają nieprzerwanie, ALLEA dołączyła do Międzynarodowej Koalicji na rzecz Nauki, Badań i Innowacji w Ukrainie, reprezen-

tując społeczność europejskich akademii we wspieraniu ukraińskiej nauki i badań. W ramach tego zaangażowania, a także w oparciu o dotychczasowe działania, ALLEA ponownie aktywizuje społeczność byłych beneficjentów EFDS, uruchamiając sieć absolwentką EFDS. Sieć ta ma stać się platformą przyszłej wymiany doświadczeń oraz współpracy.

Podsumowanie

ALLEA jest rozpoznawalną na gruncie europejskim federacją akademii nauk specjalizującą się w doradztwie naukowym, a szereg jej aktywności wpisuje się w działalność o cechach dyplomacji naukowej. Jako organizacja o charakterze *non-profit* pozostaje niezależna od interesów politycznych, religijnych i biznesowych. Reprezentuje interesy środowiska naukowego i akademickiego, a także jest obecna w dyskusjach dotyczących przyszłości nauki i badań na arenie europejskiej i międzynarodowej. Objęcie funkcji prezesa po raz pierwszy w historii tej organizacji przez polskiego naukowca stwarza szansę wzmocnienia widoczności działań polskich uczonych w Europie.

Literatura

- Accompanying Expertise Provision to the European Parliament*, <https://allea.org/accompanying-expertise-provision/>, dostęp: 5.12.2025.
- ALLEA Celebrates 30 Years of Promoting Academic Collaboration at General Assembly in Berlin*, <https://www.diejungeakademie.de/en/press/allea-symposium-zu-internationaler-wissenschaftskooperation>, dostęp: 30.11.2025.
- ALLEA General Assembly 2026*, <https://allea.org/allea-general-assembly-2026/>, dostęp: 6.12.2025.
- ALLEA Madame de Staël Prize*, <https://allea.org/allea-madame-stael-prize/>, dostęp: 7.12.2025.
- ALLEA Madame de Staël Prize Laureates*, <https://allea.org/allea-madame-stael-prize/previous-laureates/>, dostęp: 7.12.2025.
- ALLEA Statement on Threats to Academic Freedom and International Research Collaboration in the United States*, <https://allea.org/portfolio-item/allea-statement-on-threats-to-academic-freedom-and-international-research-collaboration-in-the-united-states/>, dostęp: 20.11.2025.
- Archiwum ALLEA w Berlińsko-Brandenburskiej Akademii Nauk w Berlinie.
- Building a truly inclusive European Research Area – An interview with Professor Paweł Rowinski*, <https://mta.hu/english/building-a-truly-inclusive-european-research-area-an-interview-with-professor-pawel-rowinski-114876>, dostęp: 24.11.2025.
- CoARA Boost – Enabling Systemic Perform of Research Assessment*, <https://allea.org/research-culture/coara-boost/>, dostęp: 1.12.2025.
- History of ALLEA*, <https://allea.org/history-of-allea/>, dostęp: 30.11.2025.
- Horizon Europe (HORIZON), HE Programme Guide*, https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/horizon/guidance/programme-guide_horizon_en.pdf, dostęp: 3.12.2025.
- Member Academies*, <https://allea.org/members/>, dostęp: 5.12.2025.

- Membership application and admission process*, [w:] *Rules of Procedure All European Academies (ALLEA) e.V.*, s. 1, https://allea.org/wp-content/uploads/2024/06/Rules-of-Procedure_ALLEA-e.V.pdf, dostęp: 6.12.2025.
- Members*, art. 5, [w:] *All European Academies (ALLEA) e.V. Articles of Association*, s. 2, https://allea.org/wp-content/uploads/2024/06/Statutes_ALLEA-e.V.pdf, dostęp: 6.12.2025.
- Profesor Paweł Rowiński nowym prezesem ALLEA*, <https://polsca.pan.pl/profesor-pawel-rowinski-nowym-prezesem-allea/>, dostęp: 1.12.2025.
- Research Ethics and Integrity Council*, <https://allea.org/research-ethics-and-integrity-council/>, dostęp: 2.12.2025.
- Science Advice for Policy by European Academies*, <https://allea.org/science-advice-for-policy-by-european-academies/>, dostęp: 1.12.2025.
- Science Policy Standing Committee*, <https://allea.org/science-policy-standing-committee/>, dostęp: 2.12.2025.
- Strategic priorities*, <https://allea.org/strategic-priorities/>, dostęp: 2.12.2025.
- Support ALLEA to Advance Science and Research in Europe for the benefit of society*, <https://allea.org/support/>, dostęp: 5.12.2025.
- Task Forces*, <https://allea.org/task-forces/>, dostęp: 2.12.2025.
- The European Code of Conduct for Research Integrity*, <https://allea.org/code-of-conduct/>, dostęp: 2.12.2025.
- Współpraca zagraniczna*, <https://pau.krakow.pl/index.php/pl/dzialalnosc/wspolpraca-zagraniczna>, dostęp: 9.12.2025.
- Wykaz stanowisk i publikacji ALLEA, <https://allea.org/publications/>, dostęp: 7.02.2026.

ALLEA – europejska platforma współpracy akademii nauk

ALLEA to organizacja założona w 1994 roku. Zgodnie z najnowszą strategią na lata 2025–2030 głównymi celami federacji są: promowanie autonomii, uczciwości i zaufania w nauce; poprawa warunków prowadzenia badań naukowych; zapewnianie niezależnego doradztwa naukowego; współpraca z akademiami członkowskimi, partnerami i opinią publiczną. Trwająca pełnoskalowa agresja Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, wzmożona aktywność Chin na gruncie badawczym czy działania obecnej administracji Stanów Zjednoczonych wymierzone w finansowanie rodzimych programów badawczych to przykłady palących problemów dotyczących międzynarodowe środowisko naukowe. ALLEA to organizacja stale obecna w europejskim dialogu dotyczącym spraw nauki. Jednym z przykładów takich działań są regularnie wydawane stanowiska, np. ALLEA Statement on „Threats to Academic Freedom and International Research Collaboration in the United States”, opublikowane w lutym 2025 roku, czy publikacje, np. „The European Code of Conduct for Research Integrity”, wydana w 2023 roku. Dzięki temu, że w ALLEA jest zrzeszonych 61 akademii nauk z 40 krajów Rady Europy, federacja ma silną pozycję w środowisku naukowym, jest rozpoznawalna, a także aktywnie współpracuje ze strukturami unijnymi, tj. Parlamentem Europejskim i Komisją Europejską, innymi sieciami akademickimi oraz instytucjami rządowymi.

Słowa kluczowe: ALLEA, federacja akademii nauk, doradztwo naukowe, Rada Europy

ALLEA – European platform for cooperation among academies of sciences

ALLEA is founded in 1994. According to its latest strategy for 2025–2030, ALLEA's main objectives are: promoting autonomy, integrity and trust in science; improving conditions for research; providing independent science advice; and engaging with member academies, partners and the public. The ongoing full-scale aggression of the Russian Federation against Ukraine, China's increased activity in the field of research, and the actions of the current US administration affecting funding domestic research programmes are examples of pressing issues the international scientific community needs to handle. ALLEA as an organisation is constantly present in the European dialogue on science issues, e.g. by either regularly issued statements, such as the *ALLEA Statement on 'Threats to Academic Freedom and International Research Collaboration in the United States'* published in February 2025, or publications such as *'The European Code of Conduct for Research Integrity'* published in 2023. As ALLEA brings together 60 academies of science and humanities from 40 Council of Europe countries, it has a strong position in the scientific community. Moreover, as an internationally recognisable organisation, it actively cooperates with EU structures, e.g. European Commission and the European Parliament, other academic networks (e.g. EASAC, FEAM, Academia Europea) and government institutions.

Key words: ALLEA, federation of academies of sciences and humanities, science advice, Council of Europe

